

10. Kısa özet:

Alevi-Bektaşî akımını şöyle özetleyebiliriz:

- Aleviliğin İslâmiyet içerisindeki tarihi oluşumu
- Aleviliğin Anadolu'da Bektaşilik ile reform edilmesi
- Cumhuriyet'in ilkelerinde barınan Alevilik
- Post Modern Çağ'ında yeniden bilinçlenen Alevilik
- Çağımızda Alevilik gerekçesi

a) **Aleviliğin İslâmiyet içerisindeki tarihi oluşumu:**

Aleviliğin İslâmiyet içerisinde peygamberin buyurduğu ile, Ali ve Ehl-i Beyt tutkusunun yanı sıra hilafet meselesinin yarattığı mezhep farklılığını görüntüledik. Bunun yanı sıra oluşan diğer ilginç gözlemler, ibadet konusunda da farklılıkların gündeme gelmesidir. Kuran'ın ve hadislerin gizemli mesajlar taşıdığı fark edilmiş ve bunların bâtını (içsel) anlamını ancak imamların bilebileceği veya çözebileceği düşüncesinde imamların sergiledikleri akılcı tutum ağırlık kazanmıştır.

Tarihi Alevilik İslam'ın **sezgisel-bâtını** yorumu, **akılcı-tasavvufî (mistik)** akımı ve yaşanıştır. Alevilik, Şia-ı Ali, Ehl-i Beyt sevgisi ve dayanışması, akılcılık, eşitçilik, sınıfsızlık, dayanışmacı, özgürlükcü, demokratik, sosyalist ve hak tanır ilkelerini savunan inançsal hayat telakkisidir (*anlayışındır*).

Alevilik göçebe kabilelere, sıradan köylülere, askerlere (yeniçer) ve yüksek dereceli, özgür ruhlu entelektüellere dayanan; tarihsel temeli nedeniyle sınıflı toplumlara, sömürücülüğe ve baskıcı rejimlere karşı olan akımdır. Ama bu öğretilerin propagandası ancak Rumlar, Selçuklar döneminde yapılabildi. Çünkü o dönem siyasal ve sosyal kararsızlıkların dönemiydi. Konya'daki saltanat gücünü sadece kısa bir süre için merkezleştirebilmişti. 1250'deki Moğol akınları, İlhanlı'ların hızla zayıflamalarını ve Anadolu'nun kıyı şeridiyle dağlık bölgelerinde otonom beyliklerin oluşmasına yol açtı. Aleviliğin oldukça rahat geliştiği bu dönem 1400'lere kadar sürdü. 1400'lerden sonra Osmanlıların yükselişi ve 1517'de Sünni halifeliğin kurulması, yerleşik bir toplumda daha elverişli iktidar olanakları sağlayan Sünni ortodoksluğun köklü bir biçimde yerleşmesi sonucunu doğurdu.

(Anton Josef Dierl, Anadolu Aleviliği, 1985, S.153)